

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Облік і аудит

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол
від 31.08.21 № 1

Розробники:

викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.п.н.,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Носач І.В.
викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої
категорії, викладач – методист Бондаренко Л.Ф.

Рецензенти:

1. Голова циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.
2. Професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму
Кременчуцького національного університету імені Михайла
Остроградського, д.е.н., професор Дружиніна В.В.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудова відносини» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Облік і аудит» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Об'єкт та предмет дисципліни: об'єктом навчальної дисципліни є система економічних, соціальних і організаційних відносин між людьми з приводу відтворення й ефективного використання людських продуктивних сил в процесі праці, предметом - сукупність теоретичних і практичних проблем формування людського потенціалу, забезпечення ефективного використання його у сфері праці як на макро- так і на мікро- економічному рівнях з метою забезпечення високої якості життя населення та високої ефективності економічної діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: ґрунтується на знаннях, отриманих під час вивчення таких дисциплін, як «Політична економіка», «Мікроекономіка», «Фінанси», «Гроші та кредит», «Економіка підприємств» »; забезпечує базу для засвоєння матеріалу з дисциплін «Фінансовий облік II», «Управлінський облік», «Звітність підприємств», «Облік у банках», «Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті», «Аудит».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни
2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства
3. Соціально-трудова відносини як система
4. Соціальне партнерство
5. Ринок праці та його регулювання
6. Соціально-трудова відносини зайнятості
7. Організація і нормування праці
8. Продуктивність і ефективність праці
9. Політика доходів і оплата праці
10. Планування праці
11. Аналіз, звітність і аудит у сфері праці
12. Моніторинг соціально-трудова сфери
13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудова відносин

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудова відносини» є дослідження наукових основ, теоретичних,

методичних положень та практичного досвіду в сфері управління людськими ресурсами – формування та раціональне використання трудового потенціалу кожної людини і суспільства при створення нових соціально-трудових відносин в умовах ринкової економіки.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини» є висвітлення теоретичних аспектів сучасних проблем економіки праці та формування знань з питань регулювання соціально – трудових відносин; формування у здобувачів вищої освіти практичних навичок і вмінь до управління працею; розвиток здібностей до науково – дослідної роботи, самостійності і відсутності у роботі; формування професійних здібностей у майбутніх фахівців щодо вирішення проблем економіки праці.

1.3. Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- теоретичні основи економіки праці в масштабі країни, галузі, підприємства (організації, установи);
- особливості відтворення трудових ресурсів и трудового потенціалу;
- особливості формування й функціонування соціально-трудових відносин на різних рівнях управління;
- основні підходи до оцінки ефективності й продуктивності праці, фактори й резерви її зростання;
- особливості оплати праці на підприємствах різних форм власності та механізмів господарювання;
- основні Закони України в сфері регулювання соціально-трудових відносин;
- загальні поняття рівня життя населення та соціальних гарантій працівникам у ринковій економіці;
- міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин, заробітної плати й доходів.

вміти:

- визначати показники продуктивності праці, визначати резерви її зростання на підприємстві;
- прогнозувати та регулювати рівень продуктивності праці на підприємствах;
- визначати заробітну плату працівників та формувати фонд оплати праці;
- вивчати та використовувати досвід розвинутих країн щодо забезпечення високої ефективності праці та прогресивних методів організації та оплати праці.

1.4. Форма підсумкового контролю (залік).

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ECTS.

1.5 Програмні компетентності:

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов
Фахові компетентності (ФК)	ФК-03	Здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення

2. Короткий опис змісту навчальної дисципліни

Тема №1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни

Еволюція поглядів на категорію «праця». Праця як об'єкт вивчення дисципліни. Предмет і завдання дисципліни.

Тема №2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства

Населення, показники його чисельності, складу та структури. Трудові ресурси: сутність та показники виміру. Трудовий потенціал: поняття, структура і показники оцінки.

Тема №3. Соціально-трудові відносини як система

Сутність соціально-трудових відносин. Типи соціально-трудових відносин. Фактори формування і розвитку соціально-трудових відносин. Механізм функціонування системи соціально-економічних відносин.

Тема №4. Соціальне партнерство

Сутність, принципи й організація соціального партнерства. Об'єднання підприємців на ринку праці. Роль профспілок у соціально-трудових відносинах. Держава в системі соціального партнерства.

Тема №5. Ринок праці та його регулювання

Поняття ринку праці, його елементи. Класифікація та сегментація ринку праці. Функції та моделі ринку праці.

Тема №6. Соціально-трудові відносини зайнятості

Форми і види зайнятості. Форми безробіття. Регулювання зайнятості і державна політика в цій сфері.

Тема №7. Організація і нормування праці

Поняття, зміст і завдання організації праці. Трудовий процес. Об'єкти нормування праці. Робочий час та режим праці та відпочинку. Нормування праці.

Тема №8. Продуктивність і ефективність праці

Ефективність праці: зміст та критерії оцінки. Поняття і значення продуктивності праці. Показники і методи вимірювання продуктивності праці. Управління продуктивністю праці на підприємстві.

Тема №9. Політика доходів і оплата праці

Формування політики доходів в організаціях. Сутність заробітної плати як економічної категорії. Види, форми і системи оплати праці на підприємстві. Формування фонду оплати праці на підприємствах.

Тема №10. Планування праці

Сутність планування праці. Методичні основи планування продуктивності праці. Планування і аналіз чисельності працівників. Планування і аналіз заробітної плати. Планування кар'єри.

Тема №11. Аналіз, звітність і аудит у сфері праці

Звітність з праці та нормативні документи. Сутність і мета аудиту у трудовій сфері. Проведення аудиторської перевірки. Обробка й аналіз інформації.

Тема №12. Моніторинг соціально-трудової сфери

Моніторинг стану соціально-трудової сфери. Моніторинг оплати праці, доходів і рівня життя. Моніторинг умов та охорони праці і соціально-психологічного клімату у трудових колективах.

Тема №13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин

Створення, розвиток і завдання Міжнародної організації праці. Структура Міжнародної організації праці і її основні документи. Методи роботи Міжнародної організації праці й основні сфери діяльності.

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна література:

1. Назарова Г. В. Економіка праці : навчальний посібник [електронний ресурс] / за заг. ред. Г. В. Назарової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 330 с.
2. Шкільов О. В. Економіка праці і соціально-трудові відносини : підручник / О. В. Шкільов, О. Д. Балан, В. А. Ткачук, Є. О. Ланченко, І. П. Гаврилук. – Київ : Компрінт, 2015. – 749 с.
3. Карпіщенко О. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / О. І. Карпіщенко. – Суми; Сум. держ. ун-т, 2015. – 389 с.
4. Прасол В. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. для студентів економічних спеціальностей усіх форм навчання / В. М. Прасол; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва. ім. О. М. Бекетова. – 2-ге вид. доп. та перероб. – Х. : ХНУМГ, 2014. – 307 с.
5. Скворцов І. Б. Економіка праці й соціально-трудові відносини : навч. посіб. / І. Б. Скворцов, В. В. Войцеховська, О. Я. Загорецька, І. М. Дашко, М.

І. Клімковський; ред.: І. Б. Скворцов; Нац. ун-т "Львів. політехніка". — Львів, 2016. — 265 с.

6. Черчик Л. М. Економіка праці й соціально-трудові відносини: теоретичний курс : підручник / Л. М. Черчик, Н. В. Коленда, С. М. Бортнік, І. В. Турчик, І. В. Шубала, О. М. Шубалий; ред.: Л. М. Черчик; Луц. нац. техн. ун-т, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк : РВВ Луц. НТУ, 2015. — 413 с.

Допоміжна література:

7. Багрова І. В. Економіка праці і соціально-трудові відносини : навч. посіб. / І. В. Багрова, Н. І. Редіна, О. О. Гетьман, Т. С. Яровенко; Дніпропетр. держ. фінанс. акад. - Дніпропетровськ, 2014. - 581 с.

8. Безродна С. М. Економіка праці і соціально-трудові відносини : збірник тестів і практичних завдань для студентів економічних спеціальностей / Безродна С. М. — Чернівці : ПВКФ «Технодрук», 2017. — 70 с.

9. Калина А. В. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / А. В. Калина; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. - Київ : Персонал, 2014. - 498 с.

10. Мікловда В.П. Економіка праці й соціально трудові відносини. Навч. посіб. / Мікловда В.П., Кубіній Н.Ю., Ножова Г.М., Голубка О.Я., Завадяк Р.І., Югас Е.Ф., Асаулюк Я.П., Данча О.О., Ціцак Л.М., Мінкович В.Т., Кубіній В.В. — Ужгород: УНУ, 2012. — 282 с.

11. Никифорак В. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. для студентів ВНЗ / В. А. Никифорак, Л. Д. Водянка, З. І. Кобеля, О. Я. Никифорак; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Рута, 2013. — 331 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

12. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

13. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

14. Офіційний сайт «Вісник податкової служби України» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>.

4. Засоби оцінювання здобувачів вищої освіти Питання для підсумкового контролю (заліку):

1. Еволюція поглядів на категорію «праця».
2. Праця як об'єкт вивчення дисципліни.
3. Предмет і завдання дисципліни.
4. Населення, показники його чисельності, складу та структури.
5. Трудові ресурси: сутність та показники виміру.
6. Трудовий потенціал: поняття, структура і показники оцінки.
7. Сутність соціально-трудоу відносин.
8. Типи соціально-трудоу відносин.

9. Фактори формування і розвитку соціально-трудових відносин.
10. Механізм функціонування системи соціально-економічних відносин.
11. Сутність, принципи й організація соціального партнерства.
12. Об'єднання підприємців на ринку праці.
13. Роль профспілок у соціально-трудових відносинах.
14. Держава в системі соціального партнерства.
15. Поняття ринку праці, його елементи.
16. Класифікація та сегментація ринку праці.
17. Функції ринку праці.
18. Моделі ринку праці.
19. Форми і види зайнятості.
20. Форми безробіття.
21. Регулювання зайнятості і державна політика в цій сфері.
22. Поняття, зміст і завдання організації праці.
23. Трудовий процес.
24. Об'єкти нормування праці.
25. Робочий час та режим праці та відпочинку.
26. Нормування праці.
27. Ефективність праці: зміст та критерії оцінки.
28. Поняття і значення продуктивності праці.
29. Показники і методи вимірювання продуктивності праці.
30. Управління продуктивністю праці на підприємстві.
31. Формування політики доходів в організаціях.
32. Сутність заробітної плати як економічної категорії.
33. Види, форми і системи оплати праці на підприємстві.
34. Формування фонду оплати праці на підприємствах.
35. Сутність планування праці.
36. Методичні основи планування продуктивності праці.
37. Планування і аналіз чисельності працівників.
38. Планування і аналіз заробітної плати.
39. Планування кар'єри.
40. Звітність з праці та нормативні документи.
41. Сутність і мета аудиту у трудовій сфері.
42. Проведення аудиторської перевірки.
43. Обробка й аналіз інформації, отриманої під час аудиторської перевірки.
44. Моніторинг стану соціально-трудової сфери.
45. Моніторинг оплати праці, доходів і рівня життя.
46. Моніторинг умов та охорони праці і соціально-психологічного клімату у трудових колективах.
47. Створення, розвиток і завдання Міжнародної організації праці.
48. Структура Міжнародної організації праці і її основні документи.
49. Методи роботи Міжнародної організації праці й основні сфери діяльності.
50. Співпраця України з Міжнародною організацією праці.